

Kommittédirektiv

Genomförande av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Beslut vid regeringssammanträde den 27 februari 2025

Sammanfattning

En särskild utredare ska överväga vilka åtgärder som krävs för att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1385 av den 14 maj 2024 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Utredaren ska bl.a.

- analysera direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer,
- bedöma om, och i så fall vilka åtgärder som krävs för att genomföra direktivet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 27 maj 2026.

Direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Den 8 mars 2022 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till ett EU-direktiv om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer, COM(2022) 105 final. Syftet med direktivet är att fastställa en heltäckande ram för att effektivt bekämpa våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom EU. Med utgångspunkt i kommissionens förslag har Europaparlamentet och rådet antagit direktivet som trädde i kraft den 13 juni 2024.

Direktivet är omfattande och detaljrikt. Kapitel 1 innehåller allmänna bestämmelser. Där framgår det bl.a. att direktivets bestämmelser om skydd och stöd till brottsoffer ska ha ett brett tillämpningsområde och gälla för alla brottsoffer som utsatts för gärningar som straffbelagts enligt direktivets kapitel 2 och brottsoffer som utsatts för andra våldshandlingar mot kvinnor eller våld i nära relationer som straffbelagts enligt andra unionsrättsakter eller nationell rätt (artikel 1). Med våld i nära relationer avses alla handlingar som innebär fysiskt, sexuellt, psykiskt eller ekonomiskt våld och som förekommer inom familjen eller i hemmiljön, oavsett om det finns biologiska eller juridiska familjeband eller inte, eller mellan makar eller partner eller före detta makar eller partner, oavsett om gärningsmannen delar eller har delat bostad med brottsoffret eller inte (artikel 2).

I kapitel 2 finns straffrättsliga bestämmelser om brott, påföljder, domsrätt och preskription. Varje medlemsstat ska t.ex. kriminalisera kvinnlig könsstympning, tvångsäktenskap, nätstalkning och nättrakasserier (artiklarna 3, 4, 6 och 7).

Kapitel 3 innehåller bestämmelser om skydd för brottsoffer och tillgång till rättslig prövning. Det finns t.ex. bestämmelser om vilka moment som ska ingå i den individuella bedömning som ska göras för att fastställa brottsoffers skydds- och stödbehov (artiklarna 16 och 17).

I kapitel 4 regleras stöd till brottsoffer. Varje medlemsstat ska säkerställa att brottsoffer får tillgång till specialiserat stöd utifrån individens förutsättningar och det finns specifika krav på stöd vad gäller brottsoffer som har utsatts för sexuellt våld, kvinnlig könsstympning och sexuella trakasserier i arbetslivet (artiklarna 25–28).

Bestämmelser om förebyggande arbete och tidig intervention finns i kapitel 5 och där uppställs bl.a. krav vad gäller strategiskt arbete och utbildning ifråga om samtycke (artiklarna 34 och 35).

Kapitel 6 innehåller bestämmelser om samordning och samarbete, t.ex. krav på nationella handlingsplaner för förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer (artikel 39).

I kapitel 7 finns slutbestämmelser. I det kapitlet finns en artikel som har lagts till på svenskt initiativ och som syftar till att direktivets bestämmelser inte ska påverka regleringen av och skyddet för bl.a. yttrandefriheten i svensk grundlag, inbegripet den särskilda ansvarsordning som regleras i mediegrundlagarna, dvs. tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (artikel 47).

Medlemsstaterna ska ha genomfört det nya direktivet senast tre år efter dess ikraftträdande.

Uppdraget att analysera, bedöma och föreslå hur EU-direktivet ska genomföras

En särskild utredare ska föreslå hur det nya direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer ska genomföras i Sverige.

I stora delar är svensk rätt redan förenlig med det nya direktivet. Utredaren bör därför fokusera på de delar av direktivet där det krävs att de svenska reglerna ändras. Utredaren ska också analysera hur målstyrning, t.ex. i form av åtgärdsprogram och den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, förhåller sig till direktivet.

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men medlemsstaterna får bestämma de närmare formerna för hur detta ska ske. Sverige har alltså vid genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer ett visst utrymme att anpassa reglerna till svensk rätt i övrigt. Förslagen ska utformas på ett sätt som går att förena med grundläggande straffrättsliga och processrättsliga principer, den kommunala självstyrelsen och som värnar arbetsmarknadens parter autonomi. Utredaren ska sträva efter att myndigheternas administrativa kostnader hålls så låga som möjligt. Det följer av direktivet att det inte får ske någon försämring av den nuvarande skyddsnivån för brottsoffer.

Utredaren ska därför

- analysera direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer,
- bedöma om, och i så fall vilka åtgärder som krävs för att genomföra direktivet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Det ingår inte i utredarens uppdrag att lämna förslag till grundlagsändringar. Om utredaren ändå bedömer att direktivet inte kan genomföras på ett fullgott sätt utan ändring av grundlag, ska detta skyndsamt anmälas till regeringen. En sådan anmälan ska innehålla en grundlig analys av de krav som direktivet ställer, vilket behov av ändring av grundlag som finns och vilka konsekvenser detta kan väntas få.

Konsekvensbeskrivningar

I enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och kommittéförordningen (1998:1474) ska utredaren redovisa en konsekvensutredning för de förslag som lämnas. Utredaren ska redogöra för förslagets förenlighet med Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, däribland FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som även är svensk lag, och under arbetet applicera ett jämställdhets- och funktionshinderperspektiv. Utredaren ska särskilt redogöra för förslagets konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet samt arbetet med stöd och skydd av brottsoffer. Om utredaren i någon del bedömer att det finns anledning att gå längre än vad direktivet föreskriver ska det motiveras särskilt. Om förslagen innebär behov av anpassningar av berörda myndigheters it-system ska utredaren kvantifiera omfattningen av anpassningarna och beskriva konsekvenserna av detta för övrig it-utveckling på myndigheterna inklusive myndighetsgemensamt överenskomna aktiviteter inom rättsväsendets digitalisering.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet samt inom EU och andra internationella forum.

Utredaren ska i den utsträckning det är lämpligt inhämta synpunkter från kommuner, regioner, organisationer, företag och företrädare för såväl arbetsmarknadens parter som det civila samhället samt berörda myndigheter, bl.a. Brottsförebyggande rådet, Jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna,

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, Socialstyrelsen samt Sveriges Kommuner och Regioner.

Uppdraget ska redovisas senast den 27 maj 2026.

(Justitiedepartementet)